

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО ТА ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО

УДК 347.91/.95

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-19-24

Бутрин-Бока Наталія Степанівна,

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

e-mail :bbnata2017@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3684-7177>**Зигрій Ольга Володимирівна,**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного права і процесу юридичного факультету

Західноукраїнського національного університету

e-mail: zigrjj@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-7092-5306>

НЕСУДОВІ ФОРМИ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ СПОРІВ: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Статтю присвячено дослідженню несудових форм вирішення цивільних спорів у чинному законодавстві України, з посиланням на іноземну практику, застосування цих форм. Зазначено основні форми вирішення спорів та проаналізовано поняття та зміст альтернативного вирішення спорів. Визначені основні методи у яких виражені альтернативне вирішення спорів, досліджено переваги та відмінності кожного з методів.

Про важливе значення розвитку несудових форм розвитку також свідчать світові стандарти. Так як, Україна намагається відповідати європейському вектору розвитку, то постає питання про відповідність національного законодавства міжнародним стандартам у тому числі в сфері вирішення цивільних спорів. Насамперед, існування несудових норм вирішення цивільних спорів, свідчить про розвиток демократизму в країні, яка проявляється у можливості вирішення конфлікту без залучення судового процесу, а у своєму власному середовищі. Проте, задля ефективного регулювання вимагається чітке закріплення даних положень на рівні закону, що підтверджує сприятливий розвиток держави. Посилаючись на міжнародну практику, слід зазначити, що існує значна кількість рекомендацій, які спонукають до запровадження нових несудових форм вирішення цивільних спорів. У зв'язку з цим постало питання про запровадження, так званого, альтернативного врегулювання цивільно-правових спорів. Значна кількість європейських країн закріпила даний інститут на рівні законодавства. Несудові форми вирішення спорів зокрема покликані на уникнення нарікань щодо неналежного виконання судовою владою своїх функцій, саме це і зумовило появу у цивільному процесі такої системи, яка полягає у вирішення правових конфліктів поза межами дій судової влади. Отже, кожна із несудових форм характеризується власною процедурою застосування та вирішення цивільних спорів. Необхідність створення таких форм виникла через намагання України відповідати міжнародним стандартам. Адже, у зарубіжних країнах значної популярності набирає політика зменшення ролі суддів у вирішенні незначних спорів, які можливо роз'яснити без потреби звернення до суду.

Ключові слова: форма захисту прав, альтернативне вирішення спорів, цивільне судочинство, медіація, третейський суд, переговори.

Butryn-Boka N., Zygrii O. NON-COURTARY FORMS OF CIVIL DISPUTE RESOLUTION: INTERNATIONAL EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES

The article is devoted to the study of non-judicial forms of resolving civil disputes in the current legislation of Ukraine, with reference to foreign practice, the use of these forms. The main forms of dispute resolution are indicated and the concept and content of alternative dispute resolution are analyzed. The main methods in which alternative dispute resolution is expressed are determined, the advantages and differences of each of the methods are investigated.

The importance of the development of non-judicial forms of development is also evidenced by international standards. Since Ukraine is trying to meet the European vector of development, the question arises about the compliance of national legislation with international standards, including in the field of civil disputes. First of all, the existence of non-judicial norms for resolving civil disputes indicates the development of democracy in the country, which is manifested in the ability to resolve the conflict without litigation, but in its own environment. However, effective regulation requires a clear enshrinement of these provisions at the level of law, which confirms the favorable development of the state. Referring to international practice, it should be noted that there is a significant number of recommendations that encourage the introduction of new non-judicial forms of civil dispute resolution. This raised the question of introducing a so-called alternative settlement of civil disputes. A significant

number of European countries have enshrined this institution at the legislative level. Non-judicial forms of dispute resolution, in particular, are designed to avoid complaints about the improper performance of their functions by the judiciary, which is what led to the emergence of such a system in civil proceedings, which consists in resolving legal conflicts outside the judiciary. Thus, each of the non-judicial forms is characterized by its own procedure for the application and resolution of civil disputes. The need to create such forms arose due to Ukraine's efforts to meet international standards. After all, in foreign countries, the policy of reducing the role of judges in resolving minor disputes, which can be clarified without the need to go to court, is gaining considerable popularity.

Key words: form of protection of rights, alternative dispute resolution, civil proceedings, mediation, arbitration court, negotiations.

Постановка проблеми. Значна завантаженість та висока вартість, ускладнений доступ до суду призвела до виникнення негативних наслідків, які підривають авторитет судової влади. У зв'язку з чим можна спостерігати процес зниження ефективності цивільного судочинства, який викликає необхідність пошуку нових дієвих та ефективних методів вирішення цивільних спорів.

Про важливе значення розвитку несудових форм розвитку також свідчать світові стандарти. Так як Україна намагається відповідати європейському вектору розвитку, то постає питання про відповідність національного законодавства міжнародним стандартам у тому числі в сфері вирішення цивільних спорів. Насамперед, існування несудових норм вирішення цивільних спорів, свідчить про розвиток демократизму в країні, яка проявляється у можливості вирішення конфлікту без залучення судового процесу, а у своєму власному середовищі. Проте, задля ефективного регулювання вимагається чітке закріплення даних положень на рівні закону, що підтверджує сприятливий розвиток держави.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика несудових форм вирішення є предметом наукових досліджень зарубіжних та вітчизняних учених, серед яких О.С.Ткачук, В.М.Горшеньов, Н.Василина, В.Гансецька, Ф. Сандер, Д. Л. Давиденко, М. Каппеллетті, В. В. Комаров, С. В. Ківалов, Н.Н.Леннуар, К.Менкель-Мідоу, М. Е. Морозов, С. В. Ніколюкін, О. І. Носирева, Ю. Д. Притик та багато інших науковців.

Метою статті є визначення основних несудових форм вирішення цивільних спорів, як ефективного та інноваційного методу здійснення правосуддя.

Виклад основного матеріалу дослідження. правова доктрина налічує декілька підходів щодо розуміння поняття форм захисту, які характерні для кожної правової науки. Так, О.С. Ткачук зазначає, що найбільш універсальним визначенням є визначення сформульоване В.М.Горшеньовим у сфері теорії держави і права. У якому форма захисту розуміється, як регламентований правом комплекс особливих процедур, що здійснюються правозастосовними органами або самою уповноваженою особою у рамках правозахисного процесу і направлені на відновлення (підтвердження) порушеного (оспороного) права [3, с.23]. Проаналізувавши це визначення, вже можна зробити висновок щодо класифікації форм вирішення. За якою останні можна поділити на ті форми, які здійснюються правозастосовними органами (суд, нотаріус, уповноважені особи адміністративних органів) та або ж самою особою, права якої були порушені і щодо якої виник сам спір.

Проте, слід зазначити що визначення поняття відрізняються у різній галузі права. Так, у доктрині цивільного процесуального права існує мінімум два підходи, щодо формулювання даного поняття. І головна відмінність яких полягає у тому, що один підхід виділяє дві форми вирішення спорів: юрисдикційну та неюрисдикційну, а другий характеризується лише наявністю юрисдикційної форми захисту.

У науковій літературі існує безліч думок щодо класифікації форм. Основним критерієм при класифікації виступає суб'єкт, що здійснює вирішення спору. Безумовна головною, у галузі вирішення цивільних спорів, виступає судова форма. Більшість дослідників виділяють дану форму, як ефективну, надійну та найбільш врегульовану, на це впливає цілком регульована процедура здійснення судочинства, наявність сталих принципів на який базується уся система.

Проте, у зв'язку з напрямком європейської інтеграції, який обрала Україна, виникає необхідність переосмислення національної правової системи з урахуванням загальноприйнятих європейських стандартів і, відповідно, створення потужної системи захисту права і свободи людини. Відомо, що зараз захист прав і свобод людини в Україні і здійснюється виключно громадян юрисдикційні форми захисту, як відомо, це не завжди ефективно. Ось чому країна має гостру потребу переглянути всю існуючу систему захисту прав людини та довести їх до європейських стандарти, які є прикладом адекватного та справедливого захисту [4, с.160].

Нормативно визначений внутрішньодержавний порядок формування системи захисту прав та інтересів громадян сприяє підвищенню інтереси як вітчизняних, так і іноземних науковців до вивчення міжнародної практики вирішення цивільних спорів. Діюча процедура судового розгляду цивільних спорів міститься достатньо багато недоліків [5, с.14]. Проблеми переповненості та дорожочінності судів є сумно відомими, які для більшості не під силу громадян, що жодним чином не сприяє ефективному та якісному розгляду справи.

Посилаючись на міжнародну практику, слід зазначити, що існує значка кількість рекомендацій, які спонукають до запровадження нових несудових форм вирішення цивільних спорів. До них можна віднести, рекомендації R(86)12 Комітету міністрів Ради Європи 1986 року щодо заходів для запобігання і зменшення

надмірного робочого навантаження в судах рекомендовано вживати заходів щодо розвитку альтернативних способів розв'язання питань правового характеру [3, с.20]. Серед цих заходів — обмеження завдань, що не стосуються правосуддя, але покладаються на суддів, та віднесення їх до сфери інших органів чи посадових осіб; сприяння примиренню сторін спору чи іншим способам урегулювання спорів поза судом; визначення органів, що не входять до судової системи, куди сторони можуть звертатися для вирішення спорів.

Слід зазначити, що у сфері цивільного судочинства існує велика кількість рекомендацій, які стосуються даного питання: Рекомендація № R(81)7 від 14.05.1981 р. щодо заходів, що полегшують доступ до правосуддя; Рекомендація Rec (98)1 щодо медіації в сімейних справах від 21.01.1998 р., Рекомендація Rec (2002)10 від 18.09.2002 р. щодо медіації в цивільних справах тощо. Окремо слід відзначити підготовлену Комісією Європейського співтовариства у Брюсселі «Зелену книгу з альтернативного вирішення спорів у цивільних та комерційних справах» (2002 р.), яка мала на меті вивчення й узагальнення національних практик АВС з метою вироблення загальних стандартів у цій сфері, а також прийняту в рамках ЄС Директиву 2008/52/ ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21.05.2008 р. з окремих аспектів медіації у цивільних та комерційних справах.

У зв'язку з цим постало питання про запровадження, так званого, альтернативного врегулювання цивільно-правових спорів. Значна кількість європейських країн закріпила даний інститут на рівні законодавства. Наприклад, у Франції суд зобов'язаний запропонувати сторонам врегулювати конфлікт за допомогою альтернативного механізму врегулювання спорів, а в Англії, якщо сторона відмовилася від медіації, суд має право накладати штраф.

Незважаючи на давність існування даного поняття, постає питання щодо теоретичного розуміння «альтернативності». О. С. Ткачук у своїй праці аналізує декілька таких трактувань. Зокрема там розглянута точна зору Ф. Сандера, який що альтернатива означає можливість вибрати один варіант із багатьох існуючих, що дозволяє використовувати фразу «альтернативні методи вирішення спорів», загальну для всіх процедур, з урахуванням судового розгляду [8, с.23]. Існує також позиція, що альтернативу слід розглядати на відміну від державної судової форми захисту несудових форм. Ця позиція чітко визначає можливості звернення за вирішенням спору або до державного органу (суду), або одним із методів АВС.

Проте, на думку більшості вчених, виділення альтернативного вирішення цивільних справ в окрему форму захисту цивільних прав є можливим і доцільним, що зумовлено, по-перше, об'єктивними реаліями формування окремого сегмента юридичної практики, що поєднує різні методи АВС (арбітраж, посередництво, загальні процедури тощо NS.); по-друге, певна єдність ознак і принципів окремих методів АВС; по-третє, необхідність приведення національної практики у відповідність до міжнародних стандартів у сфері захисту прав людини та громадянина [4, с.163].

Несудові форми вирішення спорів зокрема покликані на уникнення нарікань щодо неналежного виконання судовою владою своїх функцій, саме це і зумовило появу у цивільному процесі такої системи, яка полягає у вирішенні правових конфліктів поза межами дій судової влади. Дана система здатна надати декілька методів альтернативного врегулювання спорів, до яких відносяться:

- третейський суд (арбітраж);
- переговори;
- медіацію;
- примирення за участю нотаріуса

це головні та ефективні способи, які користуються значною популярністю в європейських країнах. Основною їх перевагою є швидкість вирішення спору, з урахуванням інтересів його учасників, без залучення (або з мінімальним залученням) органів судової влади [6, с.17].

Методом, який є початком вирішення спору є переговори – добровільне спілкування сторін, під час якого вони самостійно вирішують спір на основі взаємних поступок, визначених кожною стороною спору на власний розсуд. Існує декілька правил проведення переговорів [10, с.27]:

1. Вони здійснюються виключно на добровільних засадах.
2. Кожна зі сторін переговорів у будь-який момент має право відмовитися від переговорів і звернутися до суду або скористатися іншим видом досудового вирішення спору.
3. У разі досягнення позитивного результату переговорів сторони домовляються про те, яким чином будуть оформлені результати узгодженого вирішення спору, про що укладається відповідна (усна чи письмова) угода.
4. У разі невиконання умов домовленості, досягнутої за позитивними результатами переговорів, кожна зі сторін має право звернутися до суду за захистом порушених прав або застосувати інший вид досудового рішення суперечки.

У юридичній науковій літературі переговори визнаються як самостійний універсальний спосіб альтернативного вирішення цивільно-правових спорів, що реалізується через переговорний процес під час безпосередньої конструктивної взаємодії сторін і спрямований на досягнення взаємоприйняттого компромісного рішення. Цей інструмент незалежний, незалежний у його регулюванні та існуванні від судової влади системи. Для нього характерний високий ступінь диспозитивності за мінімального державного втручання. Роль останніх знижується до офіційного визнання позасудової системи альтернативне вирішення спору та забезпечення належних умов для його експлуатації. Шляхом переговорів

можна, по-перше, прояснити позиції сторін та їх докази; по-друге, встановити предмет відмінностей; по-третє, виявити бажання зменшити ступінь незгоди; четвертий, відстоювати власні підходи до вирішення проблем.

Більшість науковців у своїх працях основним методом альтернативного вирішення спору виділяють медіацію – ефективний спосіб врегулювання спору через посередника, який не є представником публічної влади, не виконує функцій судді та не приймає остаточного рішення. Світова практика свідчить, що медіація є більш ефективною, ніж звернення до суду. Суд вважається останньою інстанцією, на яку посилаються сторони конфлікту, якщо посередництво не могло його вирішити [7, с.119].

Це є відносно нове поняття для України, проте станом у 2021 року відбулось прийняття цього довгоочікуваного Закону України «Про медіацію». У якому зазначено, що медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу [1].

Сама процедура базується на принципах взаємної згоди сторін медіації з урахуванням принципів добровільності, конфіденційності, нейтральності, незалежності та неупередженості медіатора, самовизначення та рівності прав сторін медіації.

Медіація – дуже популярна форма врегулювання суперечок у США. Так будь-який суперечка у бізнесі, політиці чи сім'ї не проходить без серйозних переговорів процес. Основна роль посередника – забезпечити контакт між сторонами конфлікт, допоможіть їм сконцентруватися увага до реально існуючих аспектів спору та запропонувати варіанти вирішення проблеми [8, с.23].

Як зазначає Н.Василина та В.Гансецька, позитивний досвід у сфері медіації є також у таких країнах, як Чехія, Франція, Словаччина, Фінляндія та Австрія. Так, у Чехії діє Служба апробації та медіації, що підпорядкована Міністерству юстиції. У Франції медіатори мають бути акредитовані прокурором, після чого можуть підписати контракт із Міністерством юстиції Франції щодо надання послуг медіації. В Австрії послуги медіації надають департамент Міністерства юстиції та Асоціація пробації і соціальної роботи. У всіх країнах медіатори повинні мати професійну кваліфікацію в галузі права, соціальної роботи або психології. В Українському законодавстві до медіаторів будуть передбачені такі вимоги як [6, с.17]:

1. Медіатором може бути фізична особа, яка пройшла базову підготовку медіатора в Україні або за кордоном.

2. Медіатором не може бути особа, яка має судимість, особа, цивільна дієздатність якої обмежена, або недієздатна особа.

Також у Законі зазначено, що сторони медіації, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації незалежно від форм власності та підпорядкування, громадські об'єднання можуть встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, яких вони залучають або послугами яких користуються, зокрема щодо наявності спеціальної підготовки, віку, освіти, практичного досвіду тощо. Об'єднання медіаторів та суб'єкти, що забезпечують проведення медіації, можуть встановлювати додаткові вимоги до медіаторів, яких вони включають до своїх реєстрів, зокрема щодо наявності спеціальної підготовки, віку, освіти, практичного досвіду тощо.

Стосовно нотаріальної форми захисту, слід зазначити, що діяльність нотаріуса складається з комплексу заходів, зокрема: надання правової допомоги, підтвердження дійсності документів, перевірка документів і перевірка правочину на їх відповідність законодавству тощо. До переліку цих заходів сміливо можна віднести здійснення дій, пов'язаних із узгодженням усіх умов угоди зі сторонами, а також, якщо необхідно, щоб забезпечити примирення сторін. Що складається з трьох стадій: підготовку та вивчення всіх компонентів спору, готування пропозицій та компромісів для сторін, вчинення нотаріальної дії або відмова у такому вчиненні [11, с.8].

Розглядаючи питання третейського суду (за кордоном використовується поняття «арбітраж»), слід зазначити що це спосіб врегулювання спору з використанням нейтральної сторони (арбітр), який уповноважений прийняти рішення обов'язкове для сторін, активно використовується сьогодні у вітчизняній практиці.

У таких країнах, як Бельгія, Нідерланди, Франція, країни Латинської Америки, Індонезія тощо обов'язкові суперечки, що мають бути вирішені арбітром, створеним на законодавчому рівні. У зарубіжних країнах арбітраж не має таких обмежень, як у нас, і арбітраж пішов шляхом спеціалізації. Якщо звернутися до світового досвіду, то найбільш популярними є трудові арбітражі, арбітражі у спорах захисту прав споживачів, а також арбітражі, пов'язані із земельними відносинами [9, с.722].

Значно просунуло розвиток третейського судочинства прийняття Закону України «Про третейські суди». Відповідно до Закону метою даної форми є захист майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних чи юридичних осіб шляхом всебічного розгляду та вирішення спорів відповідно до закону. В основному третейський суд заснований на тих же принципах, що інші форми вирішення спорів проте, наявний дещо обширний список: законності; незалежності третейських суддів та підкорення їх тільки законам; рівності всіх учасників третейського розгляду перед законом і третейським судом; змагальності сторін, свободи в наданні ними третейському суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості; обов'язковості для сторін рішень третейського суду; добровільності утворення

третейського суду; добровільної згоди третейських суддів на їхнє призначення чи обрання у конкретній справі; арбітражування; самоврядування третейських суддів; всебічності, повноти та об'єктивності вирішення спорів; сприяння сторонам у досягненні ними мирової угоди на будь-якій стадії третейського розгляду [2].

Третейські суди не входять до судової системи України, що визначає їх особливе положення. Можна виділити наступні основні відмінності між третейським судом і державним:

- добровільність утворення третейського суду, можливість обрати суддю;
- обмежене коло справ, віднесених до їх юрисдикції;
- добровільна згода арбітрів на їх призначення або обрання у конкретній справі;
- рішення не приймаються від імені держави, хоча вони обов'язкові виконуються сторонами, які звернулися до арбітражного суду.

Висновки. Отже, кожна з вище зазначених форм характеризується власною процедурою застосування та вирішення цивільних спорів. Необхідність створення несудових форм виникла через намагання України відповідати міжнародним стандартам. Адже, у зарубіжних країнах значної популярності набирає політика зменшення ролі суддів у вирішенні незначних спорів, які можливо роз'яснити без потреби звернення до суду. Несудові форми покликані зменшити завантаженість судів, але разом з тим зробити доступним якісне вирішення спорів для кожної людини. На даному етапі розвитку в Україні несудові форми вирішення трудових спорів лише починає набирати оборотів та закріплюватись на законодавчому рівні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Про медіацію: Закону України № 1708-IX від 07.09.2021
URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877
2. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text>
3. Ткачук О. С. Альтернативне вирішення спорів як форма захисту цивільних прав, свобод та інтересів. *Проблеми законності. Цивільне право і цивільний процес. Господарське право.* №133. 2016. С. 20-32.
4. Красіловська З. Альтернативні способи вирішення спорів у сфері державного управління: поняття та сутність. *Механізм державного управління. Державне управління та місцеве самоврядування.* № 1(24). 2015 С.158-166.
5. Божук І., Дяченко С. Судова практика застосування альтернативних способів врегулювання спорів. *Цивільне право і процес.* № 12. 2019. С.11-15.
6. Василина Н., Гансецька В. Форми врегулювання цивільно-правових спорів: міжнародні та національні стандарти. *Цивільне право і процес.* № 6. 2020. С.16-19.
7. Дядченко С. В., Колокольна Н. С. Запровадження медіації для вирішення сімейних спорів у цивільному судочинстві України: судова практика *Юридичний науковий журнал.* №2. 2020. С.118-121.
8. Ткачук О. С. Судові та альтернативні способи вирішення приватних юридичних конфліктів: міжнародний досвід і українські перспективи. *Науковий вісник. Міжнародного гуманітарного університету. Сер: Юриспруденція.* 2015. №18. С.22-25.
9. Бут І. О. Третейський суд як альтернативна форма вирішення цивільно-правових спорів. *Правове життя сучасної України.* 2013. С.721-723.
10. Васильєв С. В., Васильєва І. Г. Переговори як альтернативний спосіб вирішення цивільних спорів: питання теорії. *Цивільний процес.* 2016. С. 26-30.
11. Василина Н. Врегулювання спору за участю нотаріуса. *Цивільне право і процес.* №3. 2019. С. 6-9.

REFERENCES:

1. Pro mediatsiui (2021, September 7). [On mediation]. № 1708-IXh. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68877 [in Ukrainian].
2. Pro tretiiski sudy. (2004, May 11). [On arbitration courts]. № 1701-IV. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1701-15#Text> [in Ukrainian].
3. Tkachuk, O. S. (2016). Alternatyvne vyryshennia sporiv yak forma zakhystu tsyvilnykh prav, svobod ta interesiv. [Alternative dispute resolution as a form of protection of civil rights, freedoms and interests]. *Problemy zakonnosti.* № 133. 20-32. [in Ukrainian].
4. Krasilovska, Z. (2015). Alternatyvni sposoby vyryshennia sporiv u sferi derzhavnoho upravlinnia: poniattia ta sutnist. [Alternative ways of resolving disputes in the field of public administration: concept and essence]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriadyvannia.* № 1(24). 158-166. [in Ukrainian].
5. Bozhuk, I., & Diachenko, S., (2019). Sudova praktyka zastosuvannia alternatyvnykh sposobiv vrehuliuvannia sporiv. [Judicial practice of using alternative methods of dispute resolution]. *Tsyvilne pravo i protses.* № 12. 11-15. [in Ukrainian].
6. Vasylyna, N., & Hansetska, V., (2020). Formy vrehuliuvannia tsyvilno-pravovykh sporiv: mizhnarodni ta natsionalni standarty. [Forms of settlement of civil disputes: international and national standards]. *Tsyvilne pravo i protses.* № 6. 16-19. [in Ukrainian].
7. Diadchenko, S. V., & Kolokolna, N. S. (2020). Zaprovadzhennia mediatsii dlia vyryshennia simeinykh sporiv u tsyvilnomu sudochynstvi Ukrainy: sudova praktyka. [Introduction of mediation to resolve family disputes in civil proceedings in Ukraine: case law]. *Yurydychnyi naukovyi zhurnal.* №2. 118-121. [in Ukrainian].

8. Tkachuk, O. S. (2015). Sudovi ta alternatyvni sposoby vyrishennia pryvatnykh yurydychnykh konfliktiv: mizhnarodnyi dosvid i ukraïnski perspektyvy. [Judicial and alternative ways of resolving private legal conflicts: international experience and Ukrainian perspectives]. *Naukovyi visnyk. Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Ser: Yurysprudentsiia*. №18. 22-25. [in Ukrainian].

9. But, I. O. (2013). Treteïskyi sud yak alternatyvna forma vyrishennia tsyvilno-pravovykh sporiv. [Arbitration as an alternative form of resolving civil disputes]. *Pravove zhyttia suchasnoi Ukrainy*. 721-723. [in Ukrainian].

10. Vasyliiev, S. V., & Vasyliieva I. H. (2016). Perehovory yak alternatyvnyi sposib vyrishennia tsyvilnykh sporiv: pytannia teorii. [Negotiation as an alternative way of resolving civil disputes: a matter of theory]. *Tsyvilnyi protses*. 26-30. [in Ukrainian].

11. Vasylyna, N. (2019). Vrehuliuvannia sporu za uchastiu notariusa. [Settlement of a dispute with the participation of a notary]. *Tsyvilne pravo i protses*. №3. 6-9. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 15.04.2022

УДК 347.939.1

DOI: 10.36550/2522-9230-2022-12-24-28

Гнатів Оксана Богданівна,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права та процесу
Західноукраїнського національного університету
e-mail: oksg1983@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0119-3508>

Паламар Сніжана Богданівна,

студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного університету
e-mail: snizhanapalamar043@gmail.com

ІНСТИТУТ ВИРІШЕННЯ СПОРІВ ЗА УЧАСТЮ СУДДІ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті досліджено інститут врегулювання спорів за участю судді, без якого неможливо уявити життя у суспільстві на даному етапі його розвитку. Інститут участі суддів у вирішенні спорів досяг великих успіхів і зараз є одним із провідних інститутів. Це один із видів альтернативного вирішення спорів, а тому розвивався поряд із іншими примирювальними процедурами.

У даній роботі дослідженні різні аспекти врегулювання спорів за участю судді, а також проаналізовані статті ЦПК України, у яких згадується цей інститут, наголошено на головних умовах, за яких можливе його проведення. Акцентована увага на основній із цих умов – бажання сторін дійти згоди шляхом застосування інституту врегулювання спорів за участю судді. У статті досліджено та описано основні принципи здійснення такої діяльності суддями. Виділено загальні та спеціальні принципи. Названо ухвали, які може постановити суд по припинення врегулювання спорів за участю судді.

Також у статті виділені основні перспективи розвитку даного інституту в Україні, а також запропоновані шляхи вирішення проблематики у ньому.

Ключові слова: вирішення спорів за участю судді, медіація, правове регулювання, ухвала, позов, альтернативні способи вирішення спорів.

Palamar S., Hnativ O. THE INSTITUTE OF DISPUTE RESOLUTION WITH THE PARTICIPATION OF A JUDGE IN CIVIL PROCEEDINGS: MAIN ASPECTS AND PROSPECTS

The article examines the institute of dispute resolution with the participation of a judge, without which it is impossible to imagine life in society at this stage of its development. The institute of participation of judges in dispute resolution has achieved great success and is now one of the leading institutes. This is one of the types of alternative dispute resolution, and therefore developed along with other conciliation procedures.

In this paper, the study of various aspects of dispute resolution with the participation of a judge, as well as analyzed articles of the CPC of Ukraine, which mentions this institution, emphasizes the main conditions under which it is possible. Emphasis is placed on the main of these conditions - the desire of the parties to reach an agreement by applying the institution of dispute resolution with the participation of a judge. The article examines and describes the basic principles of such activities by judges. General and special principles are highlighted. The decisions which the court can make on the termination of settlement of disputes with participation of the judge are named.

The article also highlights the main prospects for the development of this institute in Ukraine, as well as suggested ways to solve problems in it.